

# KÉZIRAT

## Esettanulmány

Tiszta udvar, rendes ház  
TÁMOP-3.2.8.B-12/1-2012-0013



Mátészalka

Készítette:



## A SZATMÁRI MÚZEUM

Múzeumunk, a Szatmári Múzeum alapjait Márton Árpád gimnáziumi tanár és tanítványai rakták le 1956-tól. Az intenzív gyűjtőmunkájuk eredményeképpen növekvő anyagnak eleinte a gimnázium alagsora adott otthont. A gyűjteményt 1963-ban nyilvánították Szatmári Múzeum néven tájmúzeummá. Azonban nem volt épülete, anyagát nem tudta raktározni, még kevésbé kiállítani. 1973-ban a volt főispáni lakás épületében lelt otthonra a múzeum. Tágas udvara a szatmári típusú félereszek, színek kialakításával lehetőséget adott közlekedési eszközök tárolására és kiállítására.

A jelenleg közel 100 darabot számláló szekércoksi- és hintógyűjteményünk Közép-Európában a legnagyobb; gazdagon illusztrálja a népi teherhordás, a polgári és nemesi személyszállítás közlekedési eszközeit. E kiállítás kiemelkedő darabjai a "kígyóvasalással" ellátott szatmári löcsös szekerek, homokfutók és speciális kocsik: gavallér kocsi, Károlyi kocsi, társas vadászkocsi, tűzoltó kocsi, hentes kocsi, Kölber-féle félfedeles hintó, a Grassalkovich családtól származó Viktória hintó, Cziráky hintó, faragott barokk halottas hintó.

Az állandó kiállítás része továbbá a cégénydányádi kovácsműhely, a falusi gazdálkodás eszközei, kerékgyártó műhely, valamint a paraszti méhészet és szőlőművelés eszközkészlete. Az épületben szatmár-beregi fafaragások, a szatmári lábbeli készítés, a népi díszítőművészet és lakásbelső tárgyait tekintheti meg a látogató, s Mátészalka sajtóemlékeiből is látható egy tárlat. Havi rendszerességgel időszaki kiállításokat is szervezünk.

## A PROJEKT

A mátészalkai Szatmári Múzeum 2012-ben „Tiszta udvar, rendes ház” címmel pályázatot nyújtott be, amelyre 20 000 000 Ft vissza nem térítendő támogatást nyert TÁMOP-3.2.8.B-12/1-2012-0013 számon. Projektünkkel hozzájárultunk a pályázat céljához, miszerint a közoktatásban résztvevő óvodások és iskolások számára a múzeum sajátosságainak figyelembe vételével olyan tanórai és tanórán kívüli programokat kínáltunk, amelyek játékos, interaktív módon segítik és kiegészítik az iskolában tanultakat.

Alapvető célunk: programjainkkal újszerű, kreatív, interaktív módszereket alkalmazni, amelyek a hasznos ismeretek mellett élményt nyújtanak, szórakoztatnak, kínálják a lehetőséget az ismeretek bővítésére. Múzeumpedagógiai résztvevők minden érzékszervét megszólítjuk. A különböző korosztályú célcsoportoknak eltérő múzeumpedagógiai programokat kínálunk. Életre keltjük a múltat, a jelent élvezhetőbbé, a jövőt érthetőbbé tesszük.

A gyűjteményből és kiállításából kiindulva ismereteket és élményeket közvetítünk, bemutatva a muzeális intézményrendszert, s biztosítjuk a látogatók egyéni hozzáférését a tartalmakhoz. Közművelődési és múzeumpedagógiai tevékenységünk célja, hogy biztosítsuk a tanulást minden életszakaszban, élethosszig, informális helyzetekben és egyéni módon. Nagyon fontosnak tartjuk a kompetenciafejlesztést, a mélyebb értelem bemutatását és az élményszerzést az ismeretbővítésen, a művelődés és tanulás iránti érdeklődés felkeltésén keresztül. A programokat úgy alakítjuk ki, hogy minden réteg és korosztály számára elérhető, és könnyen befogadhatóak legyenek. Alapvető témáink a természetben élő, a természetet tisztelő, azt felhasználó és nem kihasználó paraszti életmód értékeinek bemutatása, és a szűkebb szülőföld hagyományainak alaposabb ismeretén keresztül a hazaszeretet megerősítése. Ezáltal kívánjuk elérni az olyan egészséges identitástudat kialakítását, amely megtanítja nemzeti örökségünk megbecsülését, szeretetét, tiszteletét.

Múzeumunk egy jól körülhatárolt földrajzi körzetben tölti be a tudományos intézmény szerepét, s egyben jelentős közösségi tevékenységgel, rendezvényekkel van jelen a Mátészalka kulturális életében, így lehetőséget nyújtunk a szabadidő hasznos eltöltésére. Olyan rendezvények és foglalkozások megszervezésére törekszünk, amelyek a múlt megismertetésén túl aktív kikapcsolódás, szórakozva tanulás lehetőségét biztosítják látogatóinknak. Látogató- és tanulóközpontú stratégiáinknak megfelelően fontosnak tartjuk a

múzeum és a nevelési – oktatási intézmények közötti együttműködést, amelynek célja az egyedülálló művészeti és tanulási formák kialakítása és elterjesztése, támogatva a tanítási és nevelési célokat.

A projekt előkészítése során elkészítettük Múzeumpedagógiai és Közművelődési Hasznosítási Tervünket, és hat nevelési és oktatási intézménnyel kötöttünk együttműködési megállapodást a tervezett foglalkozások megvalósítására. A célcsoport igényeinek három foglalkoztatási formát tartottunk megfelelőnek, a konstrukcióban kötelezően megvalósítandó múzeumi napot és tematikus foglalkozást, továbbá az egész napos családi foglalkozást. Ezekhez múzeumunk gyűjteményéhez igazodva összesen tizenegy múzeumpedagógiai szakmai tematikát készítettünk el. Együttműködési megállapodást kötöttünk hat mátészalkai közoktatási intézménnyel a Képes Géza Általános Iskolával, a Kálvin János Református Általános Iskolával, a Széchenyi István Katolikus és Német Nemzetiségi Általános Iskolával, a Móricz Zsigmond Magyar-Angol Kéttannyelvű Általános Iskolával, az Esze Tamás Gimnáziummal, valamint a Négy Évszak Óvodával.

A projekt 2012. 09. 03-án kezdődött és 2013. 08. 31-én zárult. A projektmenedzsment-tevékenység keretében a projekt adminisztrációját intéztük: Változás bejelentőt, Támogatói okirat módosításokat készítettünk, összeállítottuk a Kifizetési kérelmeket, és a múzeumi adminisztrációval foglalkoztunk. A megvalósítás fázisában elláttuk a projekt szakmai irányítását, az egyes folyamatok koordinálását. Koordináltuk a projekt - tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos tevékenységeinek megvalósulását. A projekt megvalósítás megkezdésével C-típusú táblát helyeztünk el, a projekt időszak folyamán fotódokumentációt készítettünk, a projekt zárásáról sajtóközleményt küldtünk ki és a megjelent sajtómegjelenéseket összegyűjtöttük. Az NFÜ Térképtér felületét a projekthez kapcsolódó tartalommal töltöttük fel, míg a projekt zárásaként kihelyezzük a D-típusú táblát.

A projekt során továbbfejlesztettük ismeretterjesztő programjainkat, a témák azonban továbbra is Szatmár régi paraszti világának bemutatását célozzák. A „Belül tágasabb!” múzeumi napok alkalmi a paraszti hétköznapok és ünnepek témáját fejtik ki. A „Nyitva van az arany kapu” tematikus foglalkozásokon keresztül a jeles napokkal kapcsolatos ismeretanyagot bővítjük. A családi programokon a többgenerációs családok együtt-tanulását tesszük lehetővé. Az eltelt 12 hónapban 20 múzeumi napot, 5 sorozat tematikus foglalkozást és 4 sorozat egész napos családi foglalkozást tartottunk, amelyeken Együttműködési megállapodással rendelkező hat oktatási-nevelési partner intézményünkől és a családok köréből több mint 470 fő vett részt. Foglalkozásaink egy része illeszkedett az iskolai igényekhez, a tantervekhez, másik része iskolabarát élményprogramokat és az élethosszig tartó tanulást segítették. A foglalkozások lebonyolítása részben külsős óraadók, foglalkozásvezetők, népi előadóművészek megbízásával valósult meg. A foglalkozások megtartásához múzeumpedagógust, oktatásszervezőt, kézművest, táncpedagógust, mesterszakácsot és technikai munkatársakat kértünk fel. A diákokat kísérő pedagógusok megbízási díj keretében honoráriumban részesültek.

A foglalkozások során a gyerekeknek biztosítottuk az étkezést, az utazást és beszereztük a foglalkozások lebonyolításához szükséges különböző segédanyagokat. Például oktatási segédeszközök: DVD, hangzó anyag; demonstrációs segédeszközök: kerámia vázák, agyag edények, állat preparátumok, kovács ipari kellékek; foglalkoztató anyagok: papír alapú foglalkoztató anyagok, textil jellegű alapanyagok, kézműves alapanyagok és kreatív hobby termékek, élelmiszer, kézműves alapanyagok és kreatív hobby termékek, bőr alapanyagok, kézműves alapanyagok és kreatív hobby termékek.

A projekt keretében elkészült a foglalkoztató anyag „Időutazás Szatmárban” címmel.

## Tematikák és foglalkozássorozatok

„Belül tágasabb!” címmel öt különböző tematikájú múzeumi napot dolgoztunk ki a felső tagozatos és középiskolás diákoknak. Minden múzeumi nap 4×45 percben mutatja be az adott témát.

### *Belül tágasabb! Mesterségek: A kerégyártó (Mn1) – múzeumi nap*

A Szatmár föld- és néprajzát, a Szatmári Múzeum gyűjteményét ismertető bevezetőt követően a diákok filmen tekintik meg a szekérgyártást és a kerégyártó munkáját, majd gyakorlati bemutatóon vesznek részt a kerégyártó műhelyében. A programot a múzeum gyűjteményének tematikus egységében kiscsoportos feladatlapos ismeretmélyítés zárja. Együttműködő iskola: Esze Tamás Gimnázium, Mátészalka (9. osztályos tanulók).

A Szatmári Múzeum évek óta tartó jó kapcsolatot ápolt a helyi középiskolákkal. Jelen pályázat kiváló lehetőséget biztosított arra, hogy tartalmában és minőségében még hosszabban tartó együttműködés alakuljon ki a helyi gimnáziummal. Tudatosan a kilencedikeseket választottuk a közös munkára. Két fontos okból: 1. Az újonnan induló osztály kilencven százaléka vidékről bekerült diák, az osztályfőnököknek javaslatot tettünk arra, hogy rögtön a tanévkezdés elején ismertessék meg diákjaikat a város fontosabb kulturális intézményeivel, természetesen a számunkra legfontosabbal, a Szatmári Múzeummal. 2. A leghosszabb távon tudunk majd együttműködni. (Erre már az idei tanév során volt is precedens, mivel a múzeumi nap olyan jól sikerült, hogy egy telefonhívás elég volt ahhoz, hogy három elsős osztály is eljöjjön az új kiállításunk megnyitónkra.)

Az első alkalom, amit a diákok a múzeumban töltöttek kissé visszafogottan kezdődött, mivel nemhogy a múzeumot, de még egymást se nagyon ismerték. Jó volt, hogy a fokozatos oldódás érdekében egy múzeumi nap ált rendelkezésünkre. A bevezető részben, (amit a múzeumpedagógus tartott) igyekeztem egy olyan közvetlen, barátságos légkört teremteni, amivel elősegítem a múzeumokról kialakult téves sztereotípiák megváltoztatását, mint pl. az egy unalmas hely. Egy oldott hangulatban ismerkedhettek meg a város- és a múzeum történetével, illetve a gyűjteményünkkel. Az rendkívül érdekes oktatófilm megtekintése után, mely a szekérgyártás első fázisát, a kerégyártó munkáját mutatta be; gyakorlati foglalkozás következett. A kerégyártó-műhelyben szakember mutatta meg a mesterség fortélyait, majd a diákok is bekapcsolódhattak az egyszerűbb munkafázisokba. Ez az a rész, ami mindig elszomorít minket, azaz mennyire nem érzik a mai fiatalok az eszközök, szerszámok használatának módját. (Mivel csak elméleti oktatást kapnak mindenütt, a gyakorlati érzékük szinte teljesen visszafejlődött, vagy ki sem alakult.) Egymás sutaságán jól mulattak a gyerekek, ezzel együtt úgy érzem a gyakorlati bemutató elérte célját: megtanulták az egyes szerszámok neveit, kipróbálhatták az eszközöket a gyakorlatban.

Az utolsó fázis az elmélyítés, azaz a feladatlapos számonkérés már egy ismerős műfaj volt számukra. A feladatlapot úgy állítottam össze, hogy a múzeum minden kiállítását bejárják, illetve megtanulják használni a múzeumot: Mit, hol keressek, hol találok róla információt?

### *Belül tágasabb! Mesterségek: A kovács (Mn2) – múzeumi nap*

A Szatmár föld- és néprajzát, a Szatmári Múzeum gyűjteményét ismertető bevezetőt követően a diákok filmen tekintik meg a szekérgyártást és a kovács munkáját, majd gyakorlati bemutatóon vesznek részt a kovács műhelyében. A programot a múzeum gyűjteményének tematikus egységében kiscsoportos feladatlapos ismeretmélyítés zárja. Együttműködő iskola: Esze Tamás Gimnázium, Mátészalka (9. osztályos tanulók).

A gimnáziumi osztály másik múzeumi napja szervesen kapcsolódott az elsőhöz, mivel a szekérgyártás másik fontos mesterségét, a kovácsmester munkáját mutatta be. A nap

forogatókönyve hasonló volt mint az elsőnél. Az oktatófilm folytatódott, most a Kovács munkáját néztük meg az oktatófilmen, majd gyakorlati foglalkozás következett a Kovácsműhelyben. A kiscsoportokban zajló munka jó hangulatban telt. A program ugyan nem tartalmazta, de egy kis népi udvari játékra is volt idő, ami igazán összekovácsolta az újonnan alakuló osztályt és a múzeumból is egy vidám hangulatban távoztak a diákok

#### *Belül tágasabb! A szoba (Mn3) – múzeumi nap*

A Szatmár föld- és néprajzát, a Szatmári Múzeum témához kapcsolódó gyűjteményét ismertető bevezetőt követően a tanulók megismerkednek Szatmár népi építészetével, a lakóház típusokkal, valamint a tisztaszoba berendezésével. A keresztszemes hímzést és a gyöngyfűzést próbálják ki a foglalkozás gyakorlati részében. Együttműködő iskolák: Kálvin János Református Általános Iskola, Mátészalka (5. osztály), Képes Géza Általános Iskola, Mátészalka (5. osztály), Móricz Zsigmond Magyar-Angol Kéttannyelvű Általános Iskola, Mátészalka (5. osztály), Széchenyi István Katolikus és Német Nemzetiségi Általános Iskola, Mátészalka (5. osztály).

Az egyik legsikeresebb programunk közé tartozik a „Szatmári tiszta szoba” nevet viselő múzeumi nap. Az elméleti részben a korosztály figyelmének tartósságát szem előtt tartva egy nagyon koncentrált és érdekes előadást kellett tartani a parasztszobáról, annak bútorzatáról, elrendezéséről, díszítőművészetéről, stb. A gyakorlati részbe olyan foglalkoztatási formát választottunk, ami biztos, hogy lekötötte mindenki figyelmét, nemre, korra való tekintet nélkül. Ez a gyöngyfűzés és a keresztszemes hímzés volt. A gyöngyfűzés figyelmet, koncentrációt igényel, és fejleszti a szépérzékét és a kreativitást. Örömmel tapasztaltuk, hogy az egyébként reitens tanulók is kitartóan, lecsendesedve végezték a feladatot. A keresztszemes hímzésre ugyanez vonatkozik. Meglepetésünkre a fiúk jobban szerették ezt a feladatot, szorgalmasan öltögettek, tanulták a technikát és vitték haza a maguk készített hímzett könyvjelzőt.

#### *Belül tágasabb! A konyha (Mn4) – múzeumi nap*

A Szatmár földrajzi elhelyezkedését, adottságait és néprajzát ismertető bevezetőt követően a tanulók megismerkednek Szatmár népi építészetével, a szatmári parasztkonyha eszközkészletével. A foglalkozás gyakorlati részében a kenyérsütést és a vajkészítést próbálják ki, korabeli eszközöket használva. Együttműködő iskolák: Kálvin János Református Általános Iskola, Mátészalka; Képes Géza Általános Iskola, Mátészalka; Móricz Zsigmond Magyar-Angol Kéttannyelvű Általános Iskola, Mátészalka; Széchenyi István Katolikus és Német Nemzetiségi Általános Iskola, Mátészalka.

Szintén nagyon népszerű programunk, nemcsak a gyerekek, de a pedagógusok számára is. Az elméleti oktatáson a szatmári parasztkonyha természetes anyagokból készült, feledésbe merült eszközkészletére, (néha mulatságos, szellemes neveire) csodálkozhattak a résztvevők. A gyakorlati rész, (a munka) mindenki kedvence. Egymást váltva köpülték a vajat, hol a rudas, hol a vitorlás köpülővel, s közben izgatottan figyelték mikor válik fogyaszthatóvá. A kenyérdagasztás is élmény volt számukra, mindenki dagaszthatta a kisütnivalót. A kemencébe való bevetés, illetve a megsült kenyér kivétele a legizgalmasabb része a napnak. Míg kisült, népi udvari játékokkal töltötték az időt. A maguk készítetté ennivalónál ritkán van finomabb étel. Ilyen volt az itt készített finom vajas kenyér is, amit nem győztünk kenni. Többen közölték: Még ilyen finomat nem ettek!

#### *Belül tágasabb! Multságok (Mn5) – múzeumi nap*

A Szatmár föld- és néprajzát ismertető bevezetőt követően zenehallgatással és daltanulással ismerkednek meg a tanulók Szatmár folklórájával. Hangszeres bemutató és táncmulat zárja a programot. Együttműködő iskolák: Kálvin János Református Általános Iskola, Mátészalka

(7. a osztály); Képes Géza Általános Iskola, Mátészalka (6. b osztály); Móricz Zsigmond Magyar-Angol Kéttannyelvű Általános Iskola, Mátészalka (6. b osztály); Széchenyi István Katolikus és Német Nemzetiségi Általános Iskola, Mátészalka (6. b osztály).

A néptánc tanulás évek óta nagyon népszerű a városban. Sok ügyes, tehetséges gyerek van az általános iskolákban. A Szatmári Múzeum ezt az adottságot igyekszik színesíteni azzal, hogy programjában népi hangszeres bemutatót tart, régi, elfelejtette hangszerekkel találkozhattak és hallhatták megszólalni. A kiváló zenészek által megszólaltatott hangszerek kíséretében énekelhették az ismert és újonnan megtanult népdalokat. A nap fő eseménye egy közös néptánc tanulás és táncház volt.

#### *Belül tágasabb! Műhelyek (Mn6) – múzeumi nap*

A Szatmár föld- és néprajzát és szatmári életképeket ismertető bevezetőt követően a tanulók megismerkednek a Szatmári Múzeum témához kapcsolódó gyűjteményi elemeivel: a fazekas- és cipésztermékekkel. Agyagedényt és bőrkarkötőt készítenek a foglalkozás gyakorlati részében. Együttműködő iskolák: Kálvin János Református Általános Iskola, Mátészalka (7. a osztály); Képes Géza Általános Iskola, Mátészalka (6. b osztály); Móricz Zsigmond Magyar-Angol Kéttannyelvű Általános Iskola, Mátészalka (6. b osztály); Széchenyi István Katolikus és Német Nemzetiségi Általános Iskola, Mátészalka (6. b osztály)

Minden múzeumi nap programját úgy igyekeztünk összeállítani, hogy annak helyi hagyományai legyenek. A Szamos folyó kiváló minőségű agyaga adta az alapanyagot a Matolcs nevű falu fazekasainak számára. Fontos volt tudatni, megismertetni a tanulókkal, hogy nemcsak korondi, mezőtúri ... fazekas- termékek vannak, de szűkebb környezetünk is büszkélkedhet fazekas hagyományokkal. Ennek megértéséhez kicsit mélyebben bepillantottunk Szatmár természet- és földrajzába. Szükség volt erre a Lábbelikészítés múltja Szatmárban c. témakörhöz is. Így ismerkedtek meg az Ecsedi láppal és az ecsedi bocskor fontosságával. Ezek ismerete nélkül a gyakorlati foglalkozás nem éri kívánt hatását.

Az agyaggal és a bőrrrel való munkában nagy örömet lelték a gyerekek. Volt olyan, aki kissé idegenkedett attól, hogy az agyaggal összekenje a kezét, vagy kijelentette, hogy nekem úgysem megy. Ez az a helyzet, amikor nem szabad hagyni a gyerek magáról alkotott rossz képét és kellő ráhatással mégiscsak rá kell venni a munkára. Nagy öröm a múzeumpedagógus számára, amint a feladattól ódzkodó gyerek utolsóként hagyja el a múzeumot, mert a foglalkozás végére belefeledkezik a saját munkájába és megtapasztalja saját készítésű agyagedényt, vagy bőrkarkötő értékét becsülni.

A „Nyitva van az aranykapu” tematikus foglalkozásokat az óvodás és alsó tagozatos korosztálynak dolgoztuk ki. A foglalkozások alkalmanként 60 percesek, és igazodva a jeles napokhoz a tanévben 10 alkalommal rendeztük meg.

#### *Nyitva van az aranykapu: Jeles napok ovisoknak (Tf1) – tematikus foglalkozás*

A foglalkozássorozaton a kiállítások meghatározott egységeihez kapcsolódóan a népi ünnepekhez kötődő játékokat, szokásokat, kézműves tevékenységeket ismernek meg az óvodások. Együttműködő óvoda: Négy Évszak Óvoda, Mátészalka.

Az óvodásokkal való foglalkozás különös kihívást jelent a múzeum számára. A fent említett foglalkozások, játékok, tevékenységek fő célja hogy már ebben a korban tudatosuljon a gyerekekben, hogy a múzeum egy jó hely. Ebben nagy segítségünkre vannak az óvodapedagógusok, akikkel közösen, sok-sok odafigyeléssel és segítséggel készítettünk el egy-egy kis alkotást az ovisokkal. A népi udvari játékokat először kissé sután, de a többszöri jövetel után egyre ügyesebben játsszák a gyerekek. Mint később megtudtuk, a múzeumi

foglalkozás hatására a szülőktől is kéri otthon az ilyen jellegű játékok készítését és játszását. A visszajelzésekből úgy ítéljük meg, hogy nem dolgoztunk hiába.

*Nyitva van az aranykapu: Jeles napok kisiskolásoknak (Tf2) – tematikus foglalkozás*

A tanulók népi ügyességi játékokat próbálnak ki, mézeskalácsot, csutkababát, állatfigurákat, papírszekeret készítenek, így közelebb kerülnek a kiállítások egységeinek témaköréhez. Együttműködő iskolák: Kálvin János Református Általános Iskola, Mátészalka (3.a osztály); Képes Géza Általános Iskola, Mátészalka (2.a osztály); Móricz Zsigmond Magyar-Angol Kéttannyelvű Általános Iskola, Mátészalka (3.a osztály); Széchenyi István Katolikus és Német Nemzetiségi Általános Iskola, Mátészalka (3.a osztály).

Mivel mindig ugyanaz az osztály jött és ugyanazzal a pedagógussal, minden újabb foglalkozáson játékos formában „számon kértük”, hogy mire emlékszik, mi maradt meg az előző találkozás anyagából. Az alkotókedv, a múzeum népszerűsége az idő előrehaladtával mind a gyerek, mind a pedagógus részéről egyre nőtt. Voltak kiemelten nagy sikerű foglalkozások, ezek egyike a karácsonyi mézeskalácssütés, amelynek receptjét minden pedagógus elkérte, sőt a múzeumi foglalkozás hatására a gyerekek otthon is követelték a mézeskalács sütését. A pedagógusok nagy örömmel meséltek nekünk, hogy a múzeumi foglalkozás után az anyukák egymással versengve vitték az iskolába az otthon sült mézeskalács figurákat.

Fontos számunkra, hogy az iskolai, óvodai keretek között ellátogató gyerekek rendszeresen visszatérjenek hozzánk. Erre adnak jó alkalmat a több generáció egyidejű részvételét, közös szórakozását biztosító egész napos családi foglalkozás sorozataink.

*Őszi-téli munkák, játékok, ételek (Csf1) – egész napos családi foglalkozás*

A szatmári falvak egyik legfontosabb őszi tevékenységeit ismerteti meg a négy rendezvény: a kukoricahántást, a kukorica felhasználási módjait, a kenderfeldolgozást és a téli tüzelő előkészítését. A programokhoz kézműves foglalkozás, népi játékok próbája és hagyományos ételek elkészítése kapcsolódik.

A családi nap programjait úgy állítottuk össze, hogy a család minden tagja megtalálja a neki megfelelő elfoglaltságot. A nőket természetesen a gasztronómia, míg a férfiakat főleg a fizikai munka érdekelte. A gyerekek nemüknek és érdeklődési körüknek megfelelően választottak. A programon főleg olyan baráti társaságok vettek részt, akik máskor is csinálnak közös programokat. A kukoricahántás, darálás és minden egyéb tevékenység, ami vele kapcsolatos mindig nagyon népszerű és szerethető elfoglaltság a család apraja-nagyja részére. A téli tüzelő előkészítéséhez használatos egyszerű favágó- és fűrész eszközök használata sok nevetésre adott alkalmat a családoknak. Egy maguk készítette jóízű ebéd (ami természetesen kukoricából készült) után a játékos családi versenyeké volt a délután. A programon részt vevő családokat azóta már többször is viszontláttuk más egyéb múzeumi rendezvényen.

*Őszi-téli ünnepek, játékok, ételek (Csf2) – egész napos családi foglalkozás*

A családi napon olyan programokat kínálunk, hogy a különböző korú és nemű résztvevők egyaránt jól érezzék magukat. A szüreti mulatságokat dolgozza fel a Libalegelő rendezvény. A Tökös legénynap és a Krumplis leánynap és a Márton-nap a további témája a programnak.

Az őszi ünnepekhez kapcsolódó családi napokon az előírtnál jóval nagyobb létszámban vettek részt a látogatók. Mivel vendéglátást és zenészeket is hívtunk, így populárisabbá vált a rendezvény, sokan választották azt a drágább, de kényelmesebb megoldást, hogy

megvásárolják az ételeket. Különösen a Márton-nap vonzott be nagyon sok látogatót a múzeumba. A játékos családi versenyeken a nap címéhez híven, a szőlőről, a tökről, a krumpliról, ill. a libáról szolt. Mind a négy rendezvényünk bővelkedett a néphagyományokra épülő jóízű humoros feladatokban.

### *Tavaszi ünnepek, játékok, ételek (Csf3) – egész napos családi foglalkozás*

A jeles napok közül a húsvéti készülődés témáját két alkalom dolgozza fel tojásfestéssel, illetve kalácssütéssel. Az Április bolondja program alapját a múzeum szekér-, kocsi és hintógyűjteménye adja, míg a „Csináld magad!” című rendezvény az alapvető élelmiszerek házi elkészítésének jelentőségére hívja fel a figyelmet.

Tavaszi családi rendezvényeink bensőségebb, meghittebb keretek között zajlott, mint az őszi multságokra épülő. Ismét baráti társaságok vették birtokba a múzeumot, ahol saját maguk készítették el ételeiket, ahol célunk az egészségesebb életmódra való nevelés volt. A csináld magad napon a tejfeldolgozás különböző módjait próbálták ki a családok. Készítettek sajtot, túrót és vaját is köpültek. A húsvéti tojásfestés és kalácssütésre a kisgyermekes családok jöttek el szép számban. Az Április bolondja napon a vicces kedvű apukák aktivizálták magukat, amihez a múzeum fő gyűjteménye, a szekér adta az alapot.

## **TAPASZTALATOK**

A projekt legelső és legfontosabb tapasztalata, hogy SZÜKSÉG VAN RÁ, mind a múzeum, mind az iskolák szempontjából. Az együttműködési szerződés megkötése biztos alapját képezi a közös munkának. Az iskolákban az igazgató jóváhagyásával, ill. a kötelezettség aláírásával egy olyan biztos alapokon álló munka indulhat el, ami a szerződés nélkül nem ment volna zökkenőmentesen.

A projekt megkezdése előtt a múzeumigazgató és a múzeumpedagógus személyesen felkereste az együttműködésre kizemelt iskolák igazgatóit és egy jóízű beszélgetés keretében felvázoltuk a programunkat és annak pozitív hatásait az iskolai nevelésre-oktatásra. Szinte kivétel nélkül mindenütt megtisztelve érezte magát az az osztály, vagy pedagógus, aki részt vehetett a projektben. Ennek a reagálásnak természetesen előzményei vannak. Előző pályázatunk és múzeumpedagógiai programjaink jó referenciát adtak számunkra.

Minden iskolában kijelölték azt a személyt (többnyire az iskolatitkárt), akit a soron következő múzeumi nap előtt telefonon megkerestünk és a programban résztvevő osztályt és pedagógust a kért időpontra a múzeumba irányította. A tematikus foglalkozások esetében közvetlen az osztályfőnökkel vettük fel a kapcsolatot, hiszen velük rendszeresen találkoztunk.

Jelen projektünk a korosztályokat tekintve széles skálán mozgott, hiszen az óvodástól a nyugdíjasig minden korosztályt átölelt. A tematikus foglalkozáson az óvodások és a kisiskolások, a témanapon a teenager-ek, a családi napokon pedig mindezek mellett a felnőttek és a nyugdíjasok vettek részt. Természetesen minden korosztály más-más figyelmet és bánásmódot igényelt.

A múzeum adottságait kihasználva - bár lehet, hogy az éppen adott programban nem szerepelt - szinte kivétel nélkül minden alkalommal lehetőséget adtunk arra, hogy a kulturált, füves futballpálya méretű udvarunk népi játszótérre alakuljon és a kézműves munkákat megszakítva, vagy utána egy önfeledt mozgásos játékban oldódjanak fel a gyerekek. Ezt a helyzeti előnyünket mindig felhasználjuk, mivel a városban ilyen nagyméretű, biztonságos, igényes „játszótér” nincs.



Hogy minden zökkenőmentesen menjen a múzeum kollektívája, - mely az évek során jól összekovácsolódott - jó szervezéssel és a feladatok megfelelő leosztásával problémamentesen megoldotta az egyes rendezvények feladatait. (adminisztráció, fotó, kézműves munkák, stb.). A múzeumpedagógus minden rendezvényt megszervezett, ill. a megvalósítás alatt az egészséget átlátta és ahol némi hiányosságot észlelt, vagy a program kezdte lendületét veszteni azonnal orvosolta. Az egyes programok előtt mindenkiben megugrott az adrenalin, átrendeztük, berendeztük a megfelelő helyszíneket, óramű pontossággal érkeztek a csoportok, az aktuális program napján vitalitással teli élet költözött a múzeumba. Ez jót tett a kollektívának is és a személyes közérzetnek is. A legfontosabb cél az volt, hogy mi is jól érezzük magunkat és a pedagógus is és a gyereksereg egy tartalmas, jókedvű napon, vagy foglalkozáson vegyen részt és elégedetten hagyja el a múzeumot.

A projektnek már is vannak pozitív hatásai. A nyár folyamán napközis táborokban lévő gyerekek töltöttek el egy-egy délelőttöt a múzeumban. Az Esze Tamás Gimnázium leendő egész első évfolyama pedig (öt osztály, kb. 150 fő) a szeptember eleji országjáró út helyett a Szatmári Múzeumot választotta kirándulásának helyszínéül. Az osztályok számára a változatos, érdekes programot a projekt már megvalósított és kipróbált feladataiból állítjuk össze, ami a tapasztalatokból megítélve biztos siker lesz.

## **VÉLEMÉNYEK MÚZEUMI LÁTOGATÁSOK ÉRTÉKELÉSE**

A „Tiszta udvar, rendes ház” című, TÁMOP-3.2.8.B-12/1-2012-0013 pályázati projekt keretén belül kérdőívet töltöttek ki a programban résztvevő gyerekek, pedagógusai, valamint családok. A kérdőívek elemzése értékes információkkal szolgál a Szatmári Múzeum munkájához, továbbá a tapasztalatok alapján tovább tudja javítani szolgáltatásai minőségét. Ötféle kérdőív készült: a pedagógusoknak, az óvodásoknak, az alsó tagozatosoknak, a felső tagozatos és középszintű diákoknak, valamint családoknak.

A legrészletesebben a pedagógusok fejthették ki a véleményüket. A kiküldött 30 db kérdőívből 10 kitöltött érkezett vissza. A kitöltők fele alsós tanító, míg 20%-uk humán tantárgyat oktat. A megkérdezettek egyhangúan úgy nyilatkoztak, hogy visszatérő látogatók a múzeumban, és rendszeresen szerveznek látogatásokat kulturális intézményekbe. 83% véleménye szerint a múzeumi foglalkozáson szerzett ismeretek közvetlenül kapcsolódnak a tantervhez, s 80%-uk hasznosnak tartja a diákok számára a múzeumlátogatást. A saját magukkal, családjukkal, vagy a szélesebb környezetükkel kapcsolatos tények, valamint a múzeumi információk témakörökben szerzett új ismereteket tartották a legjelentősebbnek, de véleményük szerint a „konkrétan tananyaghoz kapcsolódó specifikus tények” körében is jelentős ismereteket szereztek. A pedagógusok véleménye szerint a foglalkozások a diákok készségeit jelentős mértékben fejlesztették, ezek közül is a „teljes mértékben” válasszal kiemelkedik a csapatmunka, az empátia és a koncentráció. A foglalkozások a diákok hozzáállását is pozitívan változtatták a válaszok alapján, mind önmaguk, mind más emberek kapcsán, továbbá a tanulásban és még a múzeumokról is. A vélemények arra is választ adtak, hogy a pedagógusok 70-90%-a a múzeumban szerzett tapasztalatait a különböző kreativitás területeken teljes, ill. jelentős mértékben hasznosítják iskolai munkájuk során. A múzeumi foglalkozásoknál fontos szempont, hogy az iskolai tantárgyakhoz is kapcsolódjanak. A múzeumi órák tematikáiban meghatározott tantárgyi kapcsolódás és a pedagógusok ehhez köthető válaszai megegyeznek, a magyar nyelv és irodalomhoz, a rajz és vizuális kultúrához, a történelemhez, az ének zenéhez, és a technika és életvitel tantárgyakat határozták meg elsődlegesen. A pedagógusok 90%-a úgy vélekedik, hogy a múzeumi foglalkozássorozatok nagyon, illetve jelentős mértékben kapcsolhatók a tanórán kívüli szabadidős tevékenységekhez, tehetség gondozáshoz. A múzeumlátogatást jelentősen támogatónak vélik a diákok kulturális megértésében, tanulási motivációjuk növelésében, tananyaghoz

kapcsolódó tanulásukban. Az 5 GLO (Alapvető Tanulási Eredmény) kapcsán a „szórakozás, inspiráció, kreativitás”, a „tudás és megértés” valamint a készségek terén láttak nagymértékű eredményt, kevesen vélik, hogy a foglalkozások segítenék a tanulókat a „tettekre váltás, viselkedés, előrelépés” terén. 80% számára jelentős, illetve nagyon jelentős szerepet töltenek be a múzeumok az oktatási munkában. A múzeum szolgáltatásaival (7P) kapcsolatban egyöntetű elégedettséget fejeztek ki. 80%-uk a múzeumokat továbbra is használná oktatása részeként.

A 20 db kiküldött óvodás kérdőívből 11 db rajzos vélemény érkezett vissza. A színes, vidám hangulatú alkotások a népi mozgásos játékok, a kenyérsütés, és a húsvéti előkészületek, a hímes tojásfestés témáját dolgozták fel.

Az 50 db alsó tagozatos kérdőívből 48-at töltöttek ki. Minden szöveges kérdésre 75-95%-os arányban adtak pozitív választ. Szinte egybehangzóan nyilatkoztak arról, hogy szívesen visszajönnének, a látogatás elnyerte a tetszésüket, sőt kíváncsivá tette őket, hogy még többet tudjanak meg. Ez a korosztály is készített rajzot a foglalkozásokkal kapcsolatban. Munkáik többségében a „népi, udvari mozgásos játékok”, a „Húsvét – hímes tojásfestés”, a „vajköpülés” és a „Férfi munkák a háznál – fűrészelés” ábrázolása jelenik meg, de „állatfigurák kukoricaszárból”, kovácsműhely, „női munkák a háznál: kenyérsütés” témák is megelevenednek bennük. A grafitceruzás rajzok mellett erős színű, élettel teli alkotásokat is készítettek a gyerekek.

118 felsős és középiskolás diák töltötte ki a kérdőívet a 120 db kiküldöttből. Az alsó tagozatos korosztályhoz viszonyítva kritikusabban ítélték meg a foglalkozásokat, mégis a kérdésekre 65-92 %-ban pozitívan válaszoltak. Legtöbbjük szerint a múzeum jó hely arra, hogy az iskolától eltérő módon tanuljanak, s a látogatást szórakoztatónak, inspirálónak tartották. A múzeum szolgáltatásairól is kritikusabban nyilatkoztak, mint a pedagógusok, de ezek esetében is a nagyon elégedett és az elégedett válaszok összessége meghaladja a 80%-ot.

A családi foglalkozások résztvevői közül 24-en töltötték ki az 50 db kiküldött kérdőívet. A válaszadók nagyobb hányada helybeli, kis csoportban (2-5 fő) érkezett. A programokat elsősorban azért látogatták, hogy szórakozzanak, és érdekes dolgokat fedezhessenek fel. Általánosságban a múzeumok helyét, szerepét a kulturális örökség védelmében, megőrzésében, valamint a turizmusban tartják különösen jelentősnek, de fontosnak vélik közösségépítő, - fejlesztő szerepüket is. A Szatmári Múzeum szolgáltatásaival kapcsolatban csak nagyon elégedett vagy elégedett válasz érkezett. Kiemelkedik a munkatársak és a helyszín pozitív értékelése, a népszerűsítésnek azonban több figyelmet kell szentelnie az intézménynek.

A diákok és a pedagógusok megítélése a foglalkozásokról, a foglalkozást vezetőkről, a múzeum külső megjelenéséről pozitív. Szerintük a múzeum népszerűsítésén lehetne még javítani. Az alábbi javaslatokat 11-16 éves tanulók fogalmazták meg

Ha sűghatok valamit....,

"Több ülőhely legyen!"

"Legyen több rendezvény!"

"Több ideig tartsák!"

"Legyen foci!"

"Több érdekes program!"

"Legyen ütcsi meg fagy!"

"Nagyon tetszett, de legyen jégkrém!"

"Legközelebb több fajta foglalkozás legyen!"

"Több ideig tartson az előadás, és gyakrabban szervezzenek látogatást a múzeumba!"

"Sűrűbben látogassunk el a múzeumba!"

„A gyerekek szívesen, örömmel jöttek a foglalkozásokra. Varázslat volt számukra ez a milió; a régi világ megidézése tevékenységeken, eszközökön és a múzeum munkatársai által elmondott történeteken keresztül a mesék világában érezték magukat. Ezeket a tevékenységeket a mai gyerekek már elképzelni is nehezen tudják, hiszen talán még dédszüleik élhették meg valósan ezeket. Így, a tapasztalás útján keresztül bővült a szókincsük, tapasztalati kincsestáruk, élményekkel lettek gazdagabbak. Szívesen játszottak a népi játékokkal, melyek olyan ügyességi, mozgásos lehetőségeket tártak eléjük, amelyek a manapság játszott számítógépes játékok világában szokatlanok. Felszabadult öröm, őszinte boldogság látszott az arcukon. Köszönjük szépen a lehetőséget, és a múzeumi dolgozók odaadó munkáját.”

„Nagyon jól éreztük magunkat, hiszen a mai városi gyerek rácsodálkozik és kíváncsian érdeklődik minden olyan tevékenység iránt, ami a régmúltban történt és még nem tapasztalt meg. A kemence, a kenyérvetés, a búzaórlás, vajköpülés... és még sorolhatnánk tovább, mind-mind megismertette diákjainkkal a régi paraszti kultúra nehéz fizikai munkáját. Ugyanakkor a szépségét is, mert úgy még senki nem evett saját köpülésű vajas kenyeret, mint akkor a diákjaim. Azt mondták: "Össze sem lehet hasonlítani a boltival." Jó volt nézni a fülig vajas apró emberkéket a kemence köré kuporodva. Köszönjük a múzeumi dolgozók remek, összehangolt munkáját, s az élményt, amit kaptunk tőlük!

A Négy Évszak Óvodában dolgozom óvodapedagógusként. Tőzsgyökeres mátészalkaiként a múzeum környékén nőttem fel, így szívemhez nőtt az épület és a benne található kiállítási tárgyak. Örülünk, hogy részt vehettünk ezeken a foglalkozásokon, melyek maradandó élményt jelentettek gyerekeink számára. A gyerekeken keresztül reméljük, hogy a szülőket is közelebb tudjuk hozni a múzeum rendezvényeihez. Köszönetet szeretnénk mondani, a precíz szervezéshez, programokhoz, és hogy ezeken részt vehettünk.”

„Óvodapedagógusként dolgozom a Négy Évszak Óvodában. Már a második alkalommal veszünk részt, a múzeum által szervezett pályázati programokban. Nagy örömeinkre szolgál, hogy ilyen megtiszteltetésben lehet részünk, mert meggyőződésem, ezekkel a programokkal sikerül közelebb kerülnünk gyermekeknek és felnőtteknek egyaránt, a múzeum által kínált lehetőségekhez, rendezvényekhez. Ezúton is szeretnénk köszönetet mondani, hogy részt vehettünk ezekben a programokban, és ovisaink olyan élménnyel lettek gazdagabbak, amiket csak a múzeum hívatott számukra biztosítani.”

„A múzeum munkatársai nem csupán a klasszikus értelemben értelmezik a múzeum fogalmát. Kreatív ötleteik nyomán olyan programokban is részt vehet a múzeumlátogató közönség, amelyek a szó hagyományos értelmében nem feltétlenül tartoznak a profiljába. A Szatmári Múzeum fontos feladatának tekinti a város és környéke néprajzi hagyományainak és értékeinek felkutatását, bemutatását és megőrzését. Csak gratulálni lehet ehhez a célkitűzéshez.”

Ami mély nyomott hagyott a családokban: „Mindenki talált magának elfoglaltságot. Mindenkire figyeltek.” „Az ápolt környezet, a szívélyes fogadtatás.” „A szervezők készséges hozzáállása, a jó hangulat.”

A családok javaslatai: „Csak így tovább!” „Jobban népszerűsítsék!”, „Legyen máskor is!”